

ΟΙ ΚΑΙΣΑΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ

Ἡ ὀνομασία Καισάρεια σημαίνει «ἡ πόλη τοῦ Καίσαρα». Ἀρκετοί Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες οἱ ὁποῖοι -ἀπό τόν Γάιο Ἰούλιο Καίσαρα- εἶχαν υἱοθετήσει τόν τίτλο τοῦ Καίσαρα ἔδιναν τό ὄνομα Καισάρεια, σέ διάφορες πόλεις καί τοποθεσίες τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Κάποιες ἀπό αὐτές τίς πόλεις ἀποτελοῦν σημαντικές τοποθεσίες γιά ἐμᾶς τούς Χριστιανούς.

Πολλοί νομίζουν ὅτι ὑπάρχει μία μόνον Καισάρεια. Ἡ γνωστή, ἀπό τόν Μέγα Βασίλειο, Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας. Ὡστόσο, ἐκτός ἀπό αὐτή, ὑπῆρχαν καί στήν Ἀγία Γῆ ἄλλες δύο πόλεις μέ τήν ὀνομασία Καισάρεια, ἐξίσου σημαντικές.

Ἡ μία ἦταν ἡ Καισάρεια ἡ παράλιος, κτισμένη στό δυτικό ἄκρο τῆς πεδιάδας Σαρῶν, στά παράλια τῆς Μεσογείου, μεταξύ τῆς Χάιφας καί τοῦ Τέλ Ἀβίβ. Καί ἡ ἄλλη, ἡ πιό ἐντυπωσιακή -γιά τήν ἀρχαιοελληνική παρουσία τῆς στή Μέση Ἀνατολή- εἶναι ἡ Καισάρεια τοῦ Φιλίππου «μία ἐλληνική ἀρχαία πόλη στά ὑψίπεδα τοῦ Γκολάν».

Οἱ τρεῖς αὐτές πόλεις μέ τήν ὀνομασία Καισάρεια ἀντιστοιχοῦν σέ τρεῖς κορυφαίους σταθμούς τῆς Ὁρθοδοξίας μας, δηλαδή στή γέννηση, τή διάδοση καί τήν καρποφορία τῆς.

Ἡ Καισάρεια τοῦ Φιλίππου συνδέεται μέ τό κήρυγμα τοῦ Κυρίου μας, μέ τήν ὁμολογία τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου γιά τόν Κύριο ὅτι εἶναι ὁ Μεσσίας, καθώς καί μέ τήν αἱμορροῦσα γυναίκα -τήν μετέπειτα Ἀγία Βερονίκη- καί τό ἄγαλμα τοῦ Κυρίου πού εἶχε τοποθετήσει στήν αὐλή τοῦ σπιτιοῦ τῆς καί τό ὁποῖο θαυματουργοῦσε.

Ἡ Καισάρεια ἡ παράλιος συνδέεται μέ τή διετῆ φυλάκιση τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου, καθώς καί μέ τήν μεταστροφή τῶν ἐθνῶν καί τήν ἔνταξή τους στήν Ἐκκλησία, ἀπό τόν Ἀπόστολο Πέτρο.

Τέλος, ἡ Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας συνδέεται μέ τούς μεγάλους θεοφόρους πατέρες καί ἰδιαιτέρως μέ τόν Μέγα Βασίλειο, τό καύχημα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἡ Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας βρίσκεται στήν κεντρική Ἀνατολία τῆς Τουρκίας καί εἶναι χτισμένη στούς πρόποδες τοῦ ὄρους Ἀργαίου (τούρκ. Ergiyes). Ἀρχικά ὀνομαζόταν Μάζακα (Mazaca), ἀργότερα -κατά τούς Ἀλεξανδρινούς χρόνους- ὀνομαζόταν Εὐσέβεια (Eusebeia) καί ὅταν οἱ Ρωμαῖοι κατέλαβαν τήν Καππαδοκία, τό 70 π.Χ., τῆς ἔδωσαν τό ὄνομα Καισάρεια (Caesareia), πρὸς τιμὴν τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορα. Ἡ πόλη ἀναφέρεται ἐπίσης καί ὡς Μάζακα-Καισάρεια (Mazaga-C?sarea).

Υπῆρξε σημαντικό στρατηγικό σημεῖο, λόγω τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσης καί ἐξαιρετικό ἐμπορικό κέντρο, γιατί διασταυρώνονταν ἐκεῖ οἱ μεγάλοι ἐμπορικοὶ δρόμοι τῆς Ἀνατολῆς, οἱ ὁποῖοι ὀδηγοῦσαν στή Μεσοποταμία καί τήν Ἀρμενία, στόν Βόσπορο καί στό Αἶγαῖο.

Ὁ πλήρης ἐξελληνισμός τῆς περιοχῆς, ἀπό τόν 1ο μ.Χ. αἰῶνα, βοήθησε τά μέγιστα στήν ἐξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀπό τόν 3ο ἕως τόν 5ο μ.Χ. αἰῶνα ἄκμασε ἡ θεολογική διανόηση. Ἡ Καισάρεια ἀναδείχθηκε (ἀπό τήν Δ' Οἰκουμένη Σύνοδο

στή Χαλκηδόνα, τό 451 μ.Χ.) πρώτη μητρόπολη -σέ ιεραρχία καί σέ κύρος- τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ μητρόπολη Καισαρείας εἶχε καθιερωθεῖ ὡς Πρωτόθρονος, δηλαδή πρώτη στόν Οἰκουμενικό Θρόνο καί ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης τῆς ἔφερε τόν τίτλο Ὑπέρτιμος τῶν ὑπερτίμων καί ἔξαρχος πάσης Ἀνατολῆς.

Οἱ Μητροπολίτες τῆς Καισαρείας πρωτοστατοῦσαν σέ κάθε πολιτική καί θρησκευτική κίνηση τῆς περιοχῆς, μέ συνέπεια ὅλη ἡ Καππαδοκία νά γίνει σύντομα κέντρο κάθε θρησκευτικῆς καί ἐκπαιδευτικῆς δράσης. Μέ τή δύναμη καί τήν ἐπιβολή πού εἶχαν, προήγαγαν τήν παιδεία καί τά γράμματα, καί δημιούργησαν πολλά εὐαγῆ ἱδρύματα.

Ἐδῶ στήν Καισάρεια, διακρίθηκαν οἱ μεγάλοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ Φιρμιλιανός, ὁ Λεόντιος καί ὁ Εὐσέβιος, ὁ Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας, ὁ Γρηγόριος ὁ Νανζιανζηνός, ὁ Γρηγόριος Νύσσης (ἄδελφός τοῦ Μεγάλου Βασιλείου) καί ὁ Βασίλειος ὁ Μέγας (ὁ ὁποῖος -τό 370 μ.Χ.- διαδέχθηκε τόν Εὐσέβιο στόν ἐπισκοπικό θρόνο τῆς Καισαρείας).

Στά χρόνια τοῦ ὕστερου μεσαίωνα, καί μετά τίς τουρκικές κατακτήσεις, ἡ μητρόπολη Καισαρείας, ἄν καί πέφτει σέ παρακμή (ἰδιαίτερα ἀπό τόν 14ο μ.Χ. αἰῶνα), ἐν τούτοις ἐπιβιώνει, σέ ἀντίθεση μέ ἄλλες μητροπόλεις, οἱ ὁποῖες σταδιακά ἐξαφανίζονται. Παρότι ἀναφέρεται στήν πατριαρχική *Notitia* τοῦ 1500, πιθανῶς ἔπαυσε νά λειτουργεῖ κάποιο διάστημα κατά τόν 15ο μ.Χ. αἰῶνα.

Ἡ πολιτική ἀστάθεια καί οἱ καταστροφές πού ὑπέστη ἡ περιοχή κατά τόν 15ο μ.Χ. αἰῶνα, ἡ μή ἀναφορά ὀνομάτων μητροπολιτῶν γιά ἕνα μεγάλο διάστημα (ἀπό τά μέσα τοῦ 14ου μ.Χ. αἰῶνα ἕως τό δεύτερο ἡμισύ τοῦ 16ου μ.Χ. αἰῶνα), ἡ μή ἀναφορά τῆς μητροπόλεως στά πατριαρχικά μπεράτια τοῦ 1483 καί τοῦ 1525 (τά ὁποῖα ἀφοροῦσαν τίς -ἐν ἐνεργείᾳ- μητροπόλεις τῆς ἐποχῆς τους), δικαιολογεῖ τήν ἄποψη ὅτι τότε ἡ μητρόπολη στήν οὐσία ἦταν ἀνενεργή -ἐνδεχομένως μέχρι τά τέλη τοῦ 16ου μ.Χ. αἰῶνα.

Σήμερα, ἡ Καισάρεια -τό Καϊσερί (*Kayseri*) ὅπως λέγεται στά τουρκικά- εἶναι μιά σύγχρονη, ἐκβιομηχανισμένη πόλη τῆς Τουρκίας.

Ἡ Καισάρεια ἡ παράλιος, βρισκόταν βορειοδυτικά τῆς Ἱερουσαλὴμ καί στό μέσον τοῦ δρόμου μεταξύ τοῦ Τέλ Ἀβίβ (45 χλμ.=28 μίλια βόρεια ἀπό τό Τέλ Ἀβίβ) καί τῆς Χάϊφας (45 χλμ.=28 μίλια νότια ἀπό τήν Χάϊφα). Ἦταν μιά ἐκπληκτική πόλη, μέ ἀπίστευτη γλιδή. Εἶχε ναούς, ἀνάκτορα, θέατρο, ἀμφιθέατρο, ὑδραγωγεῖο καί ἕνα τεράστιο λιμάνι. Τήν πόλη καί τό λιμάνι ἔχτισε, μεταξύ 25-10 π.Χ., ὁ Ἡρώδης ὁ Μέγας στή θέση Πύργος Στράτωνος (Ἰώσηπου Ἰουδ. Πόλ. Α',7) καί τῆς ἔδωσε τό ὄνομα Καισάρεια, πρὸς τιμὴν τοῦ Καίσαρα Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου.

«Ὁ Ἡρώδης δέν ἔκανε καμία ἐκπτώση στά σχέδιά του γιά τίς ἐγκαταστάσεις τοῦ λιμανιοῦ -ἕνα μεγάλο μηχανολογικό ἐπίτευγμα τῆς ἐποχῆς- ὅπως καί γιά τήν πόλη, ἡ ὁποία περιελάμβανε παλάτια, ναούς, ἕνα θέατρο, ἀγορά, ἱππόδρομο καί συστήματα ὕδρευσης καί ἀποχέτευσης. Ὅταν ὁλοκληρώθηκε, 12 χρόνια ἀργότερα, μόνο ἡ Ἱερουσαλὴμ ξεπερνοῦσε τή λαμπρότητα τῆς Καισαρείας. Ὁ πληθυσμός της, ἐπὶ ἐποχῆς Ἡρώδη ἦταν κατά 100.000 κατοίκους μεγαλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ἡ πόλη ἀπλωνόταν σέ ἑκταση πάνω ἀπὸ 164 ἐκτάρια» *Caroline Haberland, Fodor's Israel.*

Ὁ ἱστορικός Φλάβιος Ἰώσηπος περιέγραψε μέ λαμπρότητα τό Ἡρώδειο λιμάνι τῆς Καισάρειας -τό μεγαλύτερο λιμάνι τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου- τό ὁποῖο ὀνομάστηκε Σεβαστός (ὁ λιμὴν Σεβαστός, “Ant.” xvi. 5, § 1; “B. J.” i. 31, § 3), τό ἑλληνικό ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορα Αὐγούστου (λατ. Augustus, ἑλλ. Σεβαστός). Καί τό συνέκρινε μέ ἕνα ἄλλο μεγάλο λιμάνι, τόν Πειραιά. «Τό λιμάνι ἦταν τόσο μεγάλο ὅσο ὁ Πειραιᾶς, τό λιμάνι τῆς Ἀθήνας, καί εἶχε ἕνα βαθύ κανάλι καί ἕνα διπλό σταθμό γιά τά πλοῖα» (“Ant.” l.c.).

Κατά τούς ρωμαϊκοὺς χρόνους (63 π.Χ. – 324 μ.Χ.), ἡ Καισάρεια ἦταν πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τῆς Παλαιστίνης, καί ἔδρα τοῦ ἐκάστοτε Ρωμαίου ἑπαρχοῦ καί τῆς Ρωμαϊκῆς λεγεώνας. Στὴν Καισάρεια κατοικοῦσαν ὁ Πόντιος Πιλάτος (Pontius Pilatus) -στό θέατρο τῆς Καισάρειας, βρέθηκε ἡ ἐπιγραφή TIBERIEUMPONTIUSPILATUSPRAEFECTUSIUDAEAΕ μέ τό ὄνομά του, ὁ Φίληκας (Claudius Felix) καί ὁ Φῆστος (Porcius Festus).

Ἀπὸ τό 133 μ.Χ. καί μετὰ, ἡ Καισάρεια ἡ παράλιος (Caesarea Maritima) ἐγίνε γνωστή -καί ἀναφερόταν ἀπὸ πολλοὺς- καί ὡς Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης (Caesarea Palaestina). Μετὰ τὴν καταστροφή τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τὸν Τίτο (Titus) -τό 70 μ.Χ.- πῆρε τὰ ἐκκλησιαστικά πρωτεῖα τῆς Παλαιστίνης, τὰ ὁποῖα καί κράτησε γιὰ περισσότερο ἀπὸ 500 χρόνια, μέχρι τό 451 μ.Χ. (ὅταν ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀναβάθμισε τὴν Ἐπισκοπὴ τῆς Ἱερουσαλήμ σέ Πατριαρχεῖο).

Στὶς ἀρχές τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνα, ὁ γνωστός θεολόγος καί ἱστορικός Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου (Eusebius Pamphili), ὁ ὁποῖος ὑπηρετοῦσε ὡς ἐπίσκοπος Καισαρείας, συνέγραψε ἐδῶ δύο πολὺ σημαντικά ἔργα: τὴ μνημειώδη Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἡ ὁποία ἀναφερόταν στὶς ἀπαρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ καί τό περίφημο Ὀνομαστικόν, τό ὁποῖο εἶναι μία πλήρης γεωγραφικὴ-ἱστορικὴ μελέτη τῆς Ἀγίας Γῆς.

Οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καί Παῦλος, καθὼς καί ὁ Διάκονος καί Εὐαγγελιστὴς Φίλιππος εἶχαν ἄμεση σχέση μέ τὴν Καισάρεια, ὅπως φαίνεται στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ Διάκονος Φίλιππος, τὸν ὁποῖο δέν πρέπει νὰ συνδέουμε μέ τὸν Ἀπόστολο Φίλιππο -το μαθητὴ τοῦ Κυρίου- ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ διακόνους (Στέφανος, Φίλιππος, Προχορὸς, Νικάνορας, Τίμωνας, Παρμενίωνας, Νικόλαος -ὅλοι εἶχαν ἑλληνικά ὀνόματα), καί ἦταν δεύτερος στὴ σειρά, μετὰ τό διάκονο Στέφανο (Πράξ. 6:5). Καταγόταν καί διέμενε στὴν Καισάρεια. Ἦταν ἑγγαμος καί ἀπὸ τό γάμο του ἀπέκτησε τέσσερις θυγατέρες οἱ ὁποῖες ἦταν «παρθένοι καί προφητεύουσαι», δηλαδή ἦταν ἀφιερωμένες στό θεό καί εἶχαν τό χάρισμα τῆς προφητείας -τὴ δυνατότητα νὰ προφητεύουν καί νὰ διδάσκουν τὸν λαό (Πράξ. 21:9).

Ὁ Διάκονος καί Εὐαγγελιστὴς (Πράξ. 21:8) Φίλιππος ἦταν μία χαρισματικὴ προσωπικότητα, μία ἰδιαίτερη παρουσία στὴν Ἐκκλησία: μεγάλη δράση κηρύγματος, ἔντονη ἱεραποστολικὴ φλόγα, δύναμη καί καλλιέπεια λόγου, ἐπιτέλεση θαυμάτων, καθοδήγηση ἀπὸ ἀγγέλους, ἵδρυση ἐκκλησιῶν. Κηρύττοντας τό Εὐαγγέλιο στοὺς ἐθνικοὺς (γιὰ αὐτὸν τό λόγο ὀνομαζόταν καί Εὐαγγελιστὴς), ἦταν ὁ πρόδρομος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὸν Εὐαγγελισμό τῶν ἐθνικῶν. Ἡ μνήμη του τιμᾶται τὴν 11 Ὀκτωβρίου.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔμεινε στό σπίτι τοῦ Φίλιππου κατὰ τό τρίτο ἱεραποστολικό του ταξίδι (Πράξ. 21:8). Τό σπίτι ὅπου διέμενε ὁ Φίλιππος μαζί μέ τίς κόρες

του, σωζόταν στην Καισάρεια επί τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰερώνυμου (340-420 μ.Χ.). Ἐπίσης, στήν Καισάρεια μεταφέρθηκε ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ -μέ συνοδεία ἰσχυρῆς φρουρᾶς- ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἐμεινε φυλακισμένος γιά δύο χρόνια (57-59 μ.Χ.), μέ ἐντολή ὅμως τοῦ Φήλικα, τοῦ Ρωμαίου Ἐπιτρόπου τῆς Ἰουδαίας, νά τοῦ παρασχεθεῖ ἡ ἄνεση καί ἡ ἄδεια νά μπορεῖ νά βλέπει τούς δικούς του ἀνθρώπους.

Ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος κατάλαβε πῶς ὁ σκοπός τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἰουδαίας, Φήστου (πού εἶχε ἐν τῷ μεταξύ διαδεχθεῖ τόν Φήλικα) ἦταν νά τόν στείλει στήν Ἱερουσαλήμ νά δικαστεῖ -γιά νά ἱκανοποιήσει τούς Ἰουδαίους- ἐπικαλέσθηκε τό δικαίωμα τῆς ἐφέσεως -πού ἦταν δικαίωμα κάθε Ρωμαίου πολίτη- ὥστε νά δικασθεῖ στή Ρώμη (Πράξ. 25:11,21), γιά τήν ὁποία ἀναχώρησε τό φθινόπωρο τοῦ 59 μ.Χ. (Πράξ.27:1).

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἦρθε στήν Καισάρεια, ἀπό τήν Ἰόππη (30 μίλια μακριά) ὅπου βρισκόταν, μέ θεία ἐντολή (Πράξ. 9:43), γιά νά κατηχήσει καί νά βαπτίσει τό Ρωμαῖο ἐκατόνταρχο Κορνήλιο καί ὅλους τούς δικούς του (Πράξ.10:48). Ὁ ἐκατόνταρχος Κορνήλιος ἔμεινε μέ τήν οἰκογένειά του στήν Καισάρεια καί ἄγγελος Κυρίου τοῦ εἶχε ὑποδείξει νά ζητήσει ἀπό τόν Ἀπόστολο Πέτρο νά συναντηθοῦν (Πράξ. 10:3-8).

Ὁ Κορνήλιος (ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος ἐθνικός ὁ ὁποῖος βαπτίστηκε καί ἔγινε Χριστιανός) μεταστράφηκε στό Χριστιανισμό καί ὁ ἱεραποστολικός του ζῆλος ἀπέφερε πλούσιους καρπούς. Δίδαξε στή Φοινίκη, τήν Κύπρο, τήν Ἀντιόχεια καί τήν Ἔφεσο, καί πολλοί ἦταν οἱ εἰδωλολάτρες πού πίστεψαν στό Εὐαγγέλιο. Ἀργότερα ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Σκήψης τῆς Μυσίας.

Στήν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης σπούδασε καί ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Ναζιανζηνός. Ξεκίνησε τίς σπουδές του στήν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας, τίς συνέχισε στήν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης καί, στή συνέχεια, τίς ὁλοκλήρωσε στήν Ἀντιόχεια, τήν Ἀλεξάνδρεια καί τήν Ἀθήνα.

Στήν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης ἐπίσης, γεννήθηκαν, ἔδρασαν, πέρασαν ἢ μαρτύρησαν πολλοί ἅγιοι, ὅπως οἱ Ἅγιοι Ὀκτώ Μάρτυρες οἱ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης (305 μ.Χ.) -24 Μαρτίου ἡ μνήμη τους, ὁ Ὅσιος Μαρτινιανός -13 Φεβρουαρίου, ὁ Ἅγιος Μάρτυς Ἀναστάσιος ὁ Πέρσης -24 Ἰανουαρίου, ὁ Ἅγιος Ρωμανός -18 Νοεμβρίου, ὁ ὁποῖος ἦταν διάκονος τῆς ἐκκλησίας τῆς Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης καί μαρτύρησε στήν Ἀντιόχεια τό 298 μ.Χ. ἐπὶ Διοκλητιανού. Ἐπίσης οἱ Ἅγιες Πέντε Παρθένες Γυναῖκες, καί πλῆθος ἀκόμα ἁγίων καί μαρτύρων.

Ὁ Ὠριγένης (Ὠριγένης Ἀδαμάντιος), ὁ πολυγραφότατος θεολόγος τῆς πρώτης Χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ἱδρυτής καί πατέρας τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, φεύγοντας ἀπό τήν Ἀλεξάνδρεια, ἐγκαταστάθηκε μόνιμα στήν Καισάρεια -τό 231 μ.Χ.- καί πέθανε ἐκεῖ (κατά ἄλλους πέθανε στήν Τύρο). Εἶχε ἰδρύσει θαυμαστή σχολή πολλῶν ἐπιστημῶν, ἡ ὁποία λειτούργησε γιά 17 χρόνια (μέχρι τό διωγμό τοῦ Δέκιου τό 249/250 μ.Χ., ὅπου ὁ Ὠριγένης συνελήφθη, φυλακίστηκε, βασανίστηκε πολύ σκληρά, ἀλλά τελικά ἀφέθηκε ἐλεύθερος).

Τό διάστημα πού ἔμεινε στήν Καισάρεια, ὁ Ὠριγένης ἔγραψε τό Περί Προσευχῆς, τό Περί Μαρτυρίου καί τό Κατά Κέλσου, τό ὁποῖο θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἡ ἐγκυρότερη καί ἡ πληρέστερη ὑπεράσπιση τοῦ Χριστιανισμοῦ, γραμμένο μέ ἀριστοτεχνική ἐπιχειρηματολογία καί διαλεκτική δύναμη. Σύμφωνα μέ τόν τότε μαθητή τοῦ Γρηγόριο Νεοκαισαρείας, ὁ Ὠριγένης δίδασκε στή νέα σχολή του

φυσιολογία, γεωμετρία, άστρονομία, ήθική, φιλοσοφία και θεολογία. Μεταξύ τών μαθητών του ήταν έπίσκοποι, ό Φιρμιλιανός -τής Καισαρείας τής Καππαδοκίας, ό Θεοκτιστός -τής Καισαρείας τής Παλαιστίνης, ό Άλέξανδρος –τών Ίεροσολύμων κ.ά., καθώς και πάρα πολλοί κληρικοί. Σύμφωνα μέ τό μοναχό Βικέντιο, έκ Λειρίνου (5ος μ.Χ. αιώνας) «...άναρίθμητοι έκ τής σχολής αύτοϋ έξήλθον διδάσκαλοι, άναρίθμητοι ιερείς, όμολογηταί και μάρτυρες...».

Σήμερα, ή Καισάρεια ή παράλιος θεωρείται ένας από τούς πιο σπουδαίους άρχαιολογικούς χώρους τοϋ Ίσραήλ. Τά περισσότερα αξιοθέατα βρίσκονται μέσα στό Έθνικό Πάρκο τής Καισαρείας. Στίς άρχαιολογικές άνασκαφές πού έγιναν μεταξύ τοϋ 1950 και 1960 (άλλά και παλαιότερα) έχουν βρεθεί τά έρείπια ενός τεράστιου ρωμαϊκοϋ θεάτρου (χωρητικότητα 4000 θεατών), τά έρείπια ενός από τούς μεγαλύτερους ίπποδρόμους τής ρωμαϊκής αύτοκρατορίας, ενός έξαιρετικοϋ ρωμαϊκοϋ ύδραγωγείου (μήκος 17 χλμ) πού μετέφερε τό νερό από τούς πρόποδες τοϋ Καρμήλιου όρους και άλλα πολλά ένδιαφέροντα εύρήματα.

Δίπλα στά έρείπια τής άρχαίας πόλης Καισαρείας βρίσκεται ή σύγχρονη ίσραηλινή πόλη Κεσαρίγια (Qesarya).

Η Καισάρεια τοϋ Φιλίππου βρισκόταν στό βορειότερο άκρο τής Αγίας Γής, στην περιοχή τής Ίτουρίας. Ήταν κτισμένη στους πρόποδες τοϋ όρους Έρμών. Σέ μία τεράστια φυσική σπηλιά πού υπήρχε εκεί, μέσα από τήν όποία άναβλύζει μία από τίς μεγαλύτερες πηγές τοϋ Ίορδάνη, λατρευόταν -κατά τούς έλληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους- ό θεός Πάνας (=θεότητα τής έλληνικής μυθολογίας, μέ δύο κέρατα κασικιοϋ στό κεφάλι, μυτερά αύτιά, γενειοφόρος και τραγοπόδαρος, πού ή παρουσία του προκαλοϋσε τρόμο, έξ οϋ και ή λέξη πανικός). Στόν Πάνα όφειλόταν ή άρχική όνομασία τής πόλης (Πανεάς ή Πανειάς ή Πανιάς), αλλά και ή σύγχρονη όνομασία της (Βαναία, Μπάνιας-Banias-Baniyas).

Η πόλη, χτισμένη σέ άπόσταση 25 μιλίων (=40 χλμ.) από τή λίμνη Τιβεριάδα (λίμνη Γεννησαρέτ ή θάλασσα τής Γαλιλαίας), απέχει περίπου 150 μίλια (= 240 χλμ.) –βόρεια- από τήν Ίερουσαλήμ, 50 μίλια (= 80 χλμ) από τή Δαμασκό και 30 μίλια (= 48 χλμ.) –ανατολικά- από τήν Τύρο και τήν Μεσόγειο θάλασσα.

Οί συστηματικές άνασκαφές στην Καισάρεια (Πανειάδα) άρχισαν τό 1988, υπό τήν αιγίδα τής Άρχαιολογικής Ύπηρεσίας τοϋ Ίσραήλ (στην όποία προΐσταται ένας Έλληνας άρχαιολόγος, ό Β. Τζαφέρης). Από τό 1990 συμμετείχε στίς άνασκαφικές έρευνες (μαζί μέ άμερικανικά πανεπιστήμια και κολέγια) και ή θεολογική Σχολή τοϋ Πανεπιστημίου Άθηνών (ή άνασκαφή αύτή είναι μία από τίς έλάχιστες έρευνες, στίς όποιες έχει συμμετάσχει έλληνικός φορέας). Ύπεύθυνος τοϋ προγράμματος ήταν ό καθηγητής Ηλίας Οίκονόμου και υπεύθυνος τής άποστολής στό Ίσραήλ ό καθηγητής Νικόλαος Όλυμπίου, ό όποιος άναφέρει για τήν Καισάρεια: «Πρόκειται για μία έλληνική πόλη, ή όποία είχε τόν αντίστοιχο σχεδιασμό πού είχαν οί έλληνικές πόλεις, μέ όλα τα κοινωνικά, λατρευτικά και πολιτιστικά ιδρύματά τους, όπως γυμνάσια, θέατρα, νυμφαία και άγορά. Οί κάτοικοι τής Πανειάδας – Καισαρείας τοϋ Φιλίππου ήταν Έλληνες ή έλληνόφωνοι Ίτουραϊοι και Φοίνικες».

Ο Τετράρχης τής Ίουδαίας, Φίλιππος -γιός τοϋ Ηρώδη τοϋ Μεγάλου- άνοικοδόμησε τό 3 π.Χ. τήν Πανειάδα, τήν κόσμησε μέ έργα τέχνης και τής έδωσε τό όνομα Καισάρεια πρός τιμήν τοϋ Καίσαρα Τιβέριου. Για νά ξεχωρίζει όμως από τήν Καισάρεια τής Παλαιστίνης πού είχε κτίσει ό πατέρας τοϋ –ό Ηρώδης ό Μέγας,

τήν ὀνόμασε Καισάρεια τοῦ Φιλίππου. Τό 37 μ.Χ., ὁ αὐτοκράτορας Καλιγούλας τήν πρόσφερε στόν Ἡρώδη Ἀγρίππα (Πράξ.12:1, 19-23), γιό τοῦ Ἀριστόβουλου καί ἐγγονό τοῦ Ἡρώδη τοῦ Μεγάλου, ἀπό τή Μαριάμνη.

Ὁ Ἡρώδης Ἀγρίππας ὁ Β΄, ὁ ὁποῖος (μετά τό θάνατο τοῦ πατέρα του) ἀνακηρύχθηκε τό 48 μ.Χ. βασιλιάς τῆς Ἰουδαίας (σέ ἡλικία 19 μόνον ἐτῶν), μετονόμασε τήν πρωτεύουσά του, ἀπό Καισάρεια σέ Νερωνιάδα (Neronias) -τό 53 μ.Χ., πρὸς τιμὴν τοῦ Αὐτοκράτορα Νέρωνα. Μετά ἀπό τήν αὐτοκτονία τοῦ Νέρωνα, ἡ ὀνομασία αὕτη ἐγκαταλείφθηκε, ὅχι ὅμως γιὰ τήν προηγούμενη ὀνομασία -Καισάρεια Φιλίππου, ἀλλά γιὰ τήν πρότερη ὀνομασία -Πανεάς. Ὁ Ἡρώδης Ἀγρίππας ὁ Β΄, ἀναφέρεται στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Συναντήθηκε μέ τόν Ἀπόστολο Παῦλο στήν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης, ὅπου ὡς φιλοξενούμενος τοῦ Φῆστου ἄκουσε τήν ἀπολογία τοῦ Παύλου (Πράξ.25:13 & 26:1-23) καί -ἀστεειευόμενος- τόν κατηγόρησε ὅτι προσπάθησε νά τόν κάνει Χριστιανό (Πράξ.26:28).

Ἡ Καισάρεια τοῦ Φιλίππου εἶναι ἡ μοναδική ἀρχαία ἐλληνική πόλη, τήν ὁποία ἐπισκέφθηκε καί στήν ὁποία δίδαξε ὁ Κύριός μας. Οἱ σχετικές διηγήσεις ἀναφέρονται στά Εὐαγγελικά κείμενα τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καί τοῦ Λουκᾶ. Ἦταν τό βορειότερο ὄριο τῶν περιοδειῶν τοῦ Ἰησοῦ. Ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ρώτησε τοὺς μαθητές Του:

«Τίνα μέ λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τόν Υἱόν τοῦ Ἀνθρώπου;» Καί ὁ Πέτρος τοῦ ἀπάντησε: «Ἐσύ εἶσαι ὁ Μεσσίας, ὁ Υἱός τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ» (Ματθ. ἱστ΄, 13 Μάρκ. η΄, 29 Λουκ. θ΄, 18).

Ἀπό τήν Καισάρεια καταγόταν ἡ αἰμορροοῦσα γυναίκα, πού -κατά τήν παράδοση- ὀνομαζόταν Βερνίκη καί ἡ ὁποία θεραπεύτηκε ἀπό τόν Κύριο, στήν περιοχὴ τῆς Καπερναοῦμ (Ματθ.θ΄, 20-22 Μάρκ.ε΄ 25-34 Λουκ.η΄ 43-49). Ἡ θεραπευμένη γυναίκα ὅταν ἐπέστρεψε στήν πατρίδα της, τήν Καισάρεια, ἔστησε -χάριν εὐγνωμοσύνης- στήν αὐλή τοῦ σπιτιοῦ της ἕνα χάλκινο ἀδριάντα, ὁ ὁποῖος παρίστανε τό Χριστό καί τήν ἰδία γονυπετοῦσα. Αὕτη ἡ παράσταση -ἡ ἀρχαιότερη τοῦ Χριστοῦ- θαυματουργοῦσε (ἀναφερόταν ὅτι στή βάση τοῦ ἀδριάντα, φύτρωσε ἕνα βότανο πού θεράπευε διάφορες ἀσθένειες) καί πολύ σύντομα ἔγινε χριστιανικό προσκύνημα. Πολλοί εἶδαν καί περιέγραψαν τόν ἀδριάντα αὐτόν, μεταξύ ἄλλων καί ὁ ἱστορικός Εὐσέβιος (Eusebius, "Hist. Eccl." vii. 18). Τόν 4ο μ.Χ. αἰῶνα, τό ἀνάγλυφο αὐτό τοῦ Χριστοῦ τοποθετήθηκε μέσα σέ βασιλική, ἡ ὁποία κτίστηκε γιὰ τό σκοπό αὐτό κοντά στήν πηγὴ. Τά ἐρεῖπια τῆς βασιλικῆς ἦρθαν στό φῶς μέ τίς ἀνασκαφές τῶν τελευταίων ἐτῶν.

Ἡ Καισάρεια ἡ παράλιος καί ἡ Καισάρεια τοῦ Φιλίππου στήν Παλαιστίνη, ἀλλά καί ἡ ἄλλη Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας, ἀποτέλεσαν θαυμαστά κέντρα πνευματικῆς δραστηριότητος καί ἤκμασε σέ αὐτά ἡ θεολογικὴ διανόηση. Σήμερα, ἀποτελοῦν γιὰ ἐμᾶς μέρος ἀπὸ τίς ἀλησμόνητες πατρίδες καί τοὺς ἱερούς χώρους τοῦ γένους μας. Εἶναι Ἅγιοι χῶροι, εὐλογημένοι. Ἅγιοι τόποι, οἱ ὁποῖοι συνέβαλαν τὰ μέγιστα στόν πολιτισμό, στήν θεολογία καί τήν πίστη. Ὑπῆρξαν -γεωγραφικά, ἱστορικά καί πνευματικά ὁρόσημα- σταθμοί καί σημάδια πολὺτιμα πάνω στή σφαῖρα τῆς γῆς, ἅγια μετερίζια, μέσω τῶν ὁποίων ἔφτασαν ἕως τίς ἡμέρες μας -ἀνέπαφα καί ἀνέγγιχτα- τα ἱερά καί τὰ ὅσια τῆς Ὁρθοδοξίας καί τῆς Ρωμαιοσύνης.

Συγγραφεὺς: Ἀρχιμανδρίτης Ἰγνάτιος, Ἡγούμενος Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ποιμένων, Βηθλεέμ

ngg_shortcode_0_placeholder